

จงหยุดเพื่อชาติ ก่อนไม่มีชาติให้หยุด
มองการเมืองจากที่ชนะท่านพุทธทาส

ผศ.ชมพู่ โกศิริรัมย์
มหาวิทยาลัยศรีปทุม

ในเทศกาลวันสำคัญทางศาสนาแต่ละครั้งได้เวียนมาถึงเช่นนี้ ทำให้เราได้เห็นวิถีพุทธที่ยังมีการขับเคลื่อนอยู่ท่ามกลางการไหลบ่าของกระแสหลักของโลกในศตวรรษที่ 21 ทั้งกระแสเสรีนิยมที่กระตุ้นความอยากกระหายของมนุษย์อย่างไร้พรมแดนไม่มีขีดจำกัด ไร้จุดสมดุลในมิติเศรษฐกิจและการเมือง และทั้งกระแสบริโภคนิยมที่ต่อ ยอดจากความอยากอย่างไร้จุดควบคุมซึ่งมีความสำเร็จทางวัตถุเป็นเกณฑ์วัดมาตรฐานคุณค่าของคน จนเป็นเป้าประสงค์ที่สังคมนิยมว่าเป็นสาระ เป็นวิถีพุทธให้คนรุ่นหลังในฐานะเรียนรู้ทางสังคมสัมผัสได้โดยตรงผ่านทางความศรัทธา และหลักธรรมที่หล่อหลอมด้วยพิธีกรรมต่างๆ ที่ได้ซึมซับหยั่งรากสู่สังคมไทยมาช้านาน แม้จะกล่าวว่าพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติจากบริบทวิถีชีวิต คติความเชื่อ และสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม ก็คงไม่ผิดเกินความเป็นจริงมากนัก หากแต่ว่าเป็นศาสนาประจำชาติโดยสาระที่ผู้คนในชาติให้ความสำคัญในฐานะเป็นโครงสร้างหลักเพื่อประยุกต์ใช้กับการเมือง เศรษฐกิจสังคม ชนิดขาดไม่ได้ จึงเป็นความสำคัญที่จะเข้าไปถึงซึ่งเนื้อแท้แห่งศาสนา เมื่อเป็นเช่นนี้ศาสนาก็มีความสำคัญระดับชาติแม้มิได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เพราะนั่นเป็นเพียงสมมุติบัญญัติ เนื้อแท้แห่งธรรมต่างหากเป็นปรมัตถ์บัญญัติที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจการเมืองโดยตรงควรเข้าไปถึง ควรทำให้เป็นผลประจักษ์ในลักษณะนำไปใช้ ในทางกลับกันการเข้าถึงธรรมอันเป็นแก่นแท้ของศาสนาในฐานะเป็นสิ่งยึดรั้งป้องกันสังคมให้คงอยู่ในความดีงาม เป็นปัจจัยด้านหลักคอยหนุนเนื่องขับเคลื่อนสังคม มิใช่ในเพียงองค์ประกอบ ตรงนี้เป็นความท้าทายที่ขวางกั้นด้วยส่วนประกอบภายนอกของศาสนาในนามพิธีกรรมอันเรื่องรอง แทบจะมองไม่เห็นเนื้อแท้แห่งจุดหมายแห่งธรรม เพราะหากพิจารณาจุดอุบัติขึ้นแห่งศาสนาพุทธแล้ว จะพบว่าอุบัติขึ้นด้วยกระบวนการลองผิดลองถูกทางปัญญาจนกระทั่งก้าวสู่ภาวะแห่งการรู้แจ้งด้วยปัญญา (พุทธภาวะ) การหยั่งรู้ด้วยปัญญาถึงธรรมชาติของมนุษย์ชาติ ที่ถูกรอบงำด้วยอำนาจทำลายที่ทรงพลังมากที่สุดซึ่งประกอบด้วยอำนาจของความโลภ ความโกรธ ความหลง และจะยิ่งทรงพลังทำลายอย่างยิ่งยวดหากอาศัยเงื่อนไขอำนาจการเมือง กำลังอาวุธ และกำลังการสื่อสารมาเป็นเครื่องมือขยายผลเป็นการทะเลาะลงเบียดบังเพื่อผลประโยชน์แห่งตน ทำร้ายชนชาติไม่เว้นแม้แต่คนชาติเดียวกัน ด้วยแห่งความเกลียดชังบ่มเพาะเป็นความอาฆาตพยาบาท และการครอบงำข้อมูลข่าวสารสร้างความจริงเทียมทางข้อมูลให้เกิดการหลงประเด็นเพื่อหวังผลทางการเมือง เนื่องในวันอาสาฬหบูชาและเข้าพรรษาที่เวียนมาบรรจบในปีนี้ปีที่คนไทยมีความขัดแย้งเชิงความคิดได้พัฒนามาถึงจุดเดือดพร้อมระเบิดอำนาจทำลายทุกมือ และปีที่คนไทยกำลังเผชิญหน้ากันด้วยความรุนแรง แต่การมีส่วนร่วมกันทางการเมืองกลับถดถอย ผู้เขียนใคร่ขอนำแนวคิดเกี่ยวกับการเมืองของท่านพุทธทาส ปราชญ์ทางพุทธศาสนาของไทยและของโลกที่อุทิศตนตามรอยบาทพุทธองค์ไม่ผิดเพี้ยนที่สุภาภรณ์ อินทองคงเรียบเรียงไว้ดังนี้

สังคมไทยกำลังเดินเข้าสู่ทางตันทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ถึงเวลาแล้วที่เราจะช่วยกันศึกษาเรียนรู้และนำออกสู่การปฏิบัติ การเมืองในกรอบของพุทธธรรมหรือพระพุทธองค์ผู้ทรงปราศจากความเห็นแก่ตน หลุดพ้นจากความยึดมั่น ถือมั่นในความเป็นตัวกู-ของกู (กลุ่ม และพรรค) จึงเต็มไปด้วยกิจกรรมเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนอย่าง

แท้จริง

การเมือง เป็นเรื่องของกลุ่มคนหรือเรียกว่า สังคม คือ การที่คนต้องมาอยู่ร่วมกัน ในการอยู่ร่วมกันนั้นมีโจทย์ว่าจะอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขได้ได้อย่างไร การเมืองในภาคปฏิบัติและเป็นเนื้อหา ก็คือการบริหารจัดการรัฐให้ขับเคลื่อนไปได้ด้วยดี ซึ่งทั้งหมดนี้ จะประสบความสำเร็จได้ด้วยตัวรัฐ ตัวปัญญา จะเป็นตัวทำหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยสั่งการและกำกับและตัวความจริง เมื่อใดสังคมขาดองค์ความรู้ ความจริง หรือรู้ แต่รู้ไม่ถูก ไม่ครบถ้วน การเชื่อมโยงก็จะผิดเพี้ยน ตัวความจริงนี้ท่านพุทธทาสได้บอกไว้ว่า "ธรรม" ธรรมกับการเมืองเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ได้ มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ต้องอยู่ร่วมกัน มีหน้าที่สนใจการเมือง ร่วมกันจัดสังคมให้อยู่กันอย่างสงบสุขโดยไม่ต้องใช้อำนาจ แต่คนสมัยนี้ ดูเหมือนว่าใช้การเมืองนั่นเองเป็นเครื่องมือกอบโกย หรือฟาดฟันผู้อื่น ครอบงำผู้อื่น เพื่อประโยชน์ของตนฝ่ายเดียว ดังนั้น แทนที่การเมืองจะตั้งอยู่ในฐานะเป็นเรื่องศีลธรรม ก็กลายเป็นเรื่องเกมการแข่งขันมุ่งเอาชนะแม้ทำลายกันก็ไม่เว้นไปเสีย

เมื่อกล่าวโดยปรัชญาทางศีลธรรม การเมืองก็คือ หน้าที่ของมนุษย์ที่เขาจะต้องประพฤติกกระทำให้ถูกต้องตามกฎธรรมชาติอันเฉียบขาด เพื่อผลคือการอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก โดยไม่ต้องใช้อำนาจ แต่เมื่อไม่มีการคำนึงถึงศีลธรรมกันเสียแล้ว การเมืองก็กลายเป็นเรื่องสกปรก สำหรับหลอกลวงกันอย่างไม่มียอบเขต มีแต่สัตว์การเมือง ที่บูชาเรื่องกิน-กาม-เกียรติแทนสันติสุขการเมืองที่แท้จริงสำหรับมนุษย์ การเมืองต้องตั้งอยู่บนรากฐานของศาสนาของทุกศาสนาที่มีอยู่ว่า "สัตว์ทั้งหลายเป็นเพื่อนทุกข์ เกิด-แก่-เจ็บ-ตาย ด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น" นักการเมืองที่มีธรรมสัจจะซ่อนอยู่ในใจย่อมเป็นนักการเมืองของพระเจ้า การเคลื่อนไหวของเขาทุกกระเบียดนิ้วมีแต่บุญกุศลจนกระทั่งกลายเป็นปูชนียบุคคลไป

1. การเมืองไม่อาจขับเคลื่อนและดำรงอยู่ได้ ถ้าไร้ธรรม นั้นหมายความว่า การเมืองเป็นสิ่งที่แยกจากธรรมไม่ได้ เมื่อใดแยกการเมืองออกจากธรรม ก็กลายเป็นเรื่องทำลายโลกขึ้นมาทันที การเมืองคือการจัดการสังคมทุกระดับ การจัดการทุกระดับต้องมีธรรมเป็นฐาน ธรรม คือ ความจริงทั้งที่คนและสภาพแวดล้อมทั้งที่เป็นธรรมชาติและสังคม วัฒนธรรม การให้คนได้รู้จักตนเอง จัดการตนเองให้ถูกต้องตามความจริงทั้ง 2 ส่วนนี้ และหาวิธีเชื่อมโยงให้เหมาะสม

2. ปรัชญาการเมืองมี 2 สายหลัก คือ สายสัตว์กับสายมนุษย์ สายแรกเป็นรูปแบบสัตว์การเมือง ซึ่งเต็มไปด้วยความหลอกลวงกันอย่างไม่มียอบเขต จนทำให้โลกนี้ให้เป็นโลกแห่งการหลอกลวง เป็นโลกที่เต็มไปด้วยสัตว์การเมือง ที่มีการกอบโกยหรือฟาดฟันกันครอบงำผู้อื่นเพื่อประโยชน์ตนฝ่ายเดียวส่วนรูปแบบที่สอง เป็นรูปแบบหน้าที่มนุษย์ ที่จะต้องประพฤติกกระทำให้ถูกต้องตามกฎของธรรมชาติอย่างเคร่งครัด และเฉียบขาด เพื่อผลคือการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของหมู่ชน โดยไม่ต้องใช้อำนาจอำนาจ แต่ใช้ศีลธรรมเป็นตัวกำกับควบคุมพฤติกรรมคือ การพูด การทำและการคิดของมนุษย์

การเมืองกับประชาธิปไตยกล่าวได้ว่าเป็นเรื่องเดียวกัน แต่ก็มี ความแตกต่างกันอยู่ในเนื้อในและระดับขั้นการพัฒนา การเมือง เป็นเรื่องความรู้ ความคิด และการปฏิบัติจัดการสังคมทั่วไป ส่วนประชาธิปไตย เป็นเรื่องเดียวกัน แต่มีระดับที่สูงกว่า คือ ต้องรู้ในขั้นที่รู้ดีคิดได้และใช้เป็นที่รู้อะไรคิดอะไรใช้อะไรรู้ธรรม คิดตามธรรม และปฏิบัติตามธรรมดังที่กล่าวไว้ในตอนต้น ท่านพุทธทาสได้ให้แนวทางแก่เราไว้ว่า "ประชาธิปไตยที่เป็นของประชาชน เพื่อประชาชน โดยประชาชน นั้น ใช้ได้เฉพาะประชาชนที่มีธรรมเท่านั้น ถ้าประชาชนไม่มีธรรม มันก็กลายเป็นประชาธิปไตย เท่านั้นเอง ดังนั้น ต้องหว่านพืชธรรมก่อนพืชประชาธิปไตย เพื่อลดหรือป้องกันความเห็นแก่ตัว ถ้าเห็นแก่ตัวก็มี

แต่ประชาธิปไตยโดยไม่รู้สีก้าว ความไม่เห็นแก่ตัวจึงเป็นรากฐานของประชาธิปไตย ประชาธิปไตยแท้จึงมีแต่ความ
ไม่เห็นแก่ตัวซึ่งเป็นของมิได้ยากสำหรับปวงชนสมัยนี้ที่บูชาวัฒนธรรม

วาทกรรมจีนนี้เตือนสติเราในเรื่องใด

เตือนเรื่องประชาธิปไตยกับเรื่องธรรมว่าประชาธิปไตยที่เราพูดถึงกันว่าเป็นการให้ประชาชนเป็นใหญ่ ช่วยตนเองช่วย
กันเอง โดยมีพิธีกรรมการเลือกตั้ง ส่งผู้แทนเข้าไปบริหารจัดการชุมชนประเทศนั้น ตัวประชาชนเองจะต้องมีธรรม นั้น
คือ ประชาชนส่วนใหญ่จะต้องมีธรรม โดยเฉพาะผู้นำในทุกระดับและทุกภาคส่วนจะต้องมีธรรม และตัวธรรมที่ท่าน
พุทธทาสชี้แนะ คือ "ความไม่เห็นแก่ตัว" หรือความไม่หมกหมุ่นอยู่กับการใฝ่รู้ ใฝ่คิด ใฝ่ทำ เพื่อกาม เพื่อกิน เพื่อ
เกียรติ เพื่อตนเองและพวกพ้องของตนในวงแคบตัวประชาชนที่จะเข้าไปใช้อำนาจที่เป็นของประชาชนส่วนใหญ่
จะต้องมีธรรมสั่งจะ ที่ว่า " สัตว์ทั้งหลายเป็นเพื่อนทุกข์ เกิด-แก่-เจ็บ-ตายด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น"อยู่ในใจตัวประชาชน
ที่เป็นผู้ร่วมพิธีกรรมเลือกตั้ง (ลงคะแนน) ก็ต้องท่องคาถาธรรมสั่งจะนี้ เพราะเป็นคาถาช่วยพัฒนาความเป็นมนุษย์ให้
เคารพในความเป็นมนุษย์ของเพื่อนมนุษย์ รวมถึงสัตว์อื่น ๆ ด้วย สารของคาถาธรรมสั่งจะนี้ก็คือ คำที่จะเชื่อมโยง
มนุษย์ทั้งกาย วาจา ใจ เข้าสู่ความจริง ทั้งหมดทั้งที่ตัวมนุษย์และสรรพสิ่งได้ง่ายขึ้น
ความเห็นแก่ตัวของมนุษย์เป็นธรรมสั่งจะฝ่ายลบ ความไม่เห็นแก่ตัวเป็นธรรมสั่งจะฝ่ายบวก คือ ช่วยสร้างสันติสุขให้
มนุษย์และสร้างมนุษย์ได้อย่างดีพิเศษ